

Orijinal araştırma-Original research

Sivas'ta ebelik öğrencilerinin sigara kullanma durumları ve ilişkili faktörler

Smoking and related factors among midwifery students in Sivas, Turkey

Şükran Ertekin Pınar, Büşra Cesur, Zeliha Burcu Bozboğa, Recep Erol Sezer

Ebelik Bölümü (Öğr. Gör. Ş. Ertekin Pınar, Arş. Gör. B. Cesur, Arş. Gör. Z. B. Bozboğa), Sağlık Bilimleri Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı (Prof. Dr. R. E. Sezer), Tıp Fakültesi, Cumhuriyet Üniversitesi, TR-58140 Sivas

Özet

Amaç. Çalışma Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü'nde "Sigarasız Bölüm Projesi" dahilinde öğrencilerin sigara içme ve bırakma durumlarını saptamak amacıyla 2006–2007 öğretim yılının birinci döneminde tanımlayıcı olarak yapıldı. **Yöntem.** Çalışmaya öğrencilerin tamamı (131 kız öğrenci) alındı. Öğrencilerden 19 soru içeren anket formunu isim yazmadan doldurmaları istendi. Cevaplama oranı %100 oldu. **Bulgular.** Çalışma sonucuna göre 131 Ebelik öğrencisinin %13'ü (17 öğrenci) halen sigara içmektedir. Her gün sigara içenlerin oranı %7,6 iken, ara sıra sigara içenlerin oranı %5,4'tür. Sigarayı bırakmış bir öğrenci (%0,7) bulunurken, sigara içmemiş olanların oranı %86,3 olarak bulunmuştur. Bırakma oranı düşüktür (%5,6). Sigara içenlerin oranı, birinci sınıflarda %2,5, ikinci sınıflarda %16, üçüncü sınıflarda %16,1, dördüncü sınıflarda ise %20'dir. Birinci sınıfta sigara içme oranı sonraki sınıflara göre önemli ölçüde düşük bulunmuştur ($p=0,04$). Sigara içimini denemiş olma oranı, yaş yükseldikçe anlamlı düzeyde yükselmektedir ($p=0,01$). Sigara içen veya bırakmış olan 18 öğrencinin 11'inde başlama dönemi ebelik okulu öncesidir. Sigaraya ebelik eğitimi sırasında başlamış olan 7 öğrencinin dördü sigaraya birinci sınıfta iken başladığını ifade etmiştir. Yanıtlayıcıların yaklaşık yarısı sigara yasağının tuvaletlerde sıklıkla delindiğini ifade etmişlerdir. **Sonuç.** Sonuç olarak, bir ölçüde sigarasızlaştırılmış olan okul binası tümüyle sigarasızlaştırılmalı, sigara konusundaki müfredatın (dersler ve kurs) geliştirilerek uygulanmasına devam edilmelidir. Sigarasız Bölüm Projesine, bırakma çabalarını desteklemeye yönelik bir müdahale çalışması da eklenmelidir.

Anahtar sözcükler: Sigara kullanımı, ebelik öğrencileri, sigarasız ebelik bölümü projesi

Abstract

Aim. This smoking prevalence study was conducted to determine the smoking status of the students as a component of a "Smoke-free midwifery Department Project" in the first half of the 2006–2007 academic year at the Health Sciences Faculty of Cumhuriyet University. **Methods.** All of the midwifery students (131 female students) were included in the study. The response rate was 100% in this anonymous questionnaire survey. **Results.** Of the 131 female students 17 (13%) were current smokers. The proportion of daily smokers was 7.6% and some-day smokers was 5.4%. There was one student (0.7%) who has quit smoking, 113 students (86.3%) have never smoked. The ratio of smoking quit was low (5.6%). The proportion of current smokers was 2.5% in the first year students, 16% in the second year students, 16,1% in the third year students, and 20% in the fourth year students. The smoking prevalence among the first year students was significantly lower than the prevalence among other students ($p=0,04$). The proportion of those who had tried smoking was positively associated with age: the higher the age, the higher the proportion ($p=0,01$). Among the 18 ever smokers, 11 started to smoke before entering the midwifery education. Of the remaining 7 students who started to smoke during midwifery education, 4 did so when they were in their first years. Almost half of the respondents stated toilets as the place where the smoking prohibition rule was frequently violated. **Conclusion.** The recommendations to "The smoke-free Department Project" were those: the implementation level of the smoking prohibition rule in the school building needs to be increased; the tobacco control education should be continued with yearly evaluations; an intervention program to encourage smokers to give up smoking and support them in their cessation efforts through providing them professional help and reimbursing cessation medications should be added to the project.

Keywords: Smoking, tobacco use, midwifery students, smoke-free midwifery department project

Geliş tarihi/Received: 22 Mart 2010; **Kabul tarihi/Accepted:** 21 Eylül 2010

İletişim adresi:

Şükran Ertekin Pınar, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, TR-58140 Sivas, E-posta: spinar75@gmail.com

Giriş

Sigara kullanımı en önemli halk sağlığı sorunlarından birisidir [1]. Ülkemizde hemşire ve ebelerin sigara içme oranları değişik çalışmalarda %40,3 ile %68,6 arasında bildirilmiştir [2-5]. Oysa 18 yaş üstü Türk kadın popülasyonunun sigara içme oranı, son 15 yıldır, gençlerdeki artış eğilimine [6] rağmen, %20'nin altında kalmayı sürdürmektedir [7-10]. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları, 15-49 yaş grubu kadınlar için sigara içme oranını 1993'te %18, 2003'te %28 olarak bildirmişlerdir [6].

ABD, Kanada, İngiltere ve Avustralya'dan hemşire ve ebelerle ilgili bildirilen sigara içme oranları, %13-26 arasında değişmektedir [3]. Ülkemiz ebe ve hemşireleri, yüksek sigara kullanım prevalanslarıyla sigara salgınından en çok etkilenen gruplar arasında olup sigarayla mücadele yönünden önceliklidirler. Türkiye'de gebelikte sigara kullanımı prevalansı %15, lohusalıkta %20'dir [6]. Evlerde duman altı olma oranı da yüksektir [9]. Anne ve çocuk sağlığı açısından önemli riskler yaratan bu durumla baş etmede ebelere önemli görevler düşmektedir. Sigara içen ebeler bu görevi aksatabilirler [11-13]. Bu nedenlerle Ebelik Bölümünde bir "Sigarasız Bölüm" Projesi başlatılmıştır. Bu proje, ebelik öğrencilerinin sigara kullanım prevalansını düşürmeyi, bu konudaki mesleki görevleri için onları yetiştirmeyi hedeflemektedir. Okulun tüm kapalı alanlarının sigarasızlaştırılması, birinci sınıfın ilk aylarında sigara ve ebeler konulu 2 saatlik bir uyarı dersi, ikinci sınıfta "Gebelik ve Sigara" isimli 2 saatlik bir ders, dördüncü sınıfta üç günlük bir sigara ve sağlık kursu, öğrencilerin sigara içme ve bırakma oranları ile okuldaki sigarasızlık durumunun izlenmesi, bu projenin başlıca öğeleridir. Bu çalışma, proje başlangıcında, öğrencilerin içme ve bırakma oranları ile bölümün sigarasızlaştırma durumunu betimlemeyi amaçlamıştır.

Gereç ve yöntem

Çalışma, 2006-2007 öğretim yılının birinci döneminde bölüm yönetiminin izniyle yapıldı. Çalışma kapsamına Sivas'ta bulunan Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü'ndeki öğrencilerin tümü (131 kız öğrenci) dahil edildi. Veri toplama aracı olan anket formu (Tablo 1) araştırmacılar tarafından literatürden geliştirildi ve toplam 19 sorudan oluştu. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf olmak üzere tüm öğrencilere ulaşılarak anket formları tek tek öğrencilere dağıtıldı ve daha sonra tekrar toplandı. Okulda eğitim görmekte olan toplam 131 öğrencinin tamamı anketi yanıtladı. Sigara içme durumu, halen içenler, bırakmış olanlar ve içmemiş olanlar olarak üç kategoride ele alındı. Yaşamı boyunca en az 100 sigara içmiş olanlardan araştırma sırasında az veya çok sigara içmekte olanlar halen içenler kategorisine, bırakmış olanlar bırakmış olanlar kategorisine, ömür boyu içtiği sigara miktarı 100 sigarayı geçmemiş olanlar da içmemiş olanlar kategorisine tasnif edilmişlerdir. Sigara içenler, bırakma eğilimleri açısından, Prochaska'nın önerdiği sorular ve tasnif [14] kullanılarak, bırakmayı düşünmeyenler, bırakmayı düşünenler ve bırakma hazırlığında olanlar şeklinde tasnif edildi. Elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS programında yapıldı. Verilerin analizinde Fisher'in exact testi ve ki-kare testi kullanıldı. Anlamlılık düzeyi olarak $p < 0,05$ kabul edildi.

Tablo 1. Sağlık bilimleri fakültesi ebelik bölümü öğrencilerinin sigara içme alışkanlıklarının belirlenmesi

1	Doğum tarihiniz (yıl):			
2	Sınıfınız:			
3	Şu anda yaşadığınız yer			
	A) Aile ile	B) Yurt	C) Arkadaşınızla evde	D) Diğer (açıklayınız)
4	Şimdiye kadar (Bir içim bile olsa) hiç sigara içtiniz mi?			
	A) Evet	B) Hayır		
5	Şimdiye kadar içtiğiniz sigara sayısı 100 adeti (yani 5 paketi) bulmuş mudur?			
	A) Evet, Bulmuştur.	B) Hayır, Bulmamıştır.		
6	Halen sigara içiyor musunuz?			
	A) Evet, Hergün sigara içiyorum.	B) Hergün olmamakla birlikte bazı günler içiyorum	C) Daha önceden içiyordum, fakat şimdi içmiyorum, bıraktım.	D) İçmiyorum
	Sigarayı hiç içmemiş olanlar 15. soruya geçecek.			
7	Eğer sigara içiyorsanız ortalama günlük sigara tüketiminiz ne kadardır?			
	Günde ortalama ..... adet sigara			
	Eğer her gün içmiyorsanız haftada kullandığınız ortalama sigara miktarı ne kadardır?			
	Haftada ortalama ..... adet sigara			
8	Sigarayı ilk dendiğinizde kaç yaşındaydınız?			
9	İçtiğiniz ilk yüz sigaranın çoğunu kaçınıcı sınıftayken veya hangi dönemde içmişsinizdir?			
	A) Lise öncesi	B) Lise dönemindeyken	C) Liseden mezun olduktan sonra fakat ebelik programına başlamadan önce	D) Ebelik programı 1. sınıftayken
	E) Ebelik programı 2. sınıftayken	F) Ebelik programı 3. sınıftayken	G) Ebelik programı 4. sınıftayken	
10	Önümüzdeki altı ay içerisinde sigarayı bırakmayı düşünüyor musunuz?			
	A) Evet	B) Hayır		
11	Önümüzdeki bir ay içinde sigarayı bırakma niyetiniz var mı?			
	A) Evet	B) Hayır		
12	Geçtiğimiz bir yıl içinde bir bırakma denemeniz oldu mu?			
	A) Evet	B) Hayır		
	(13 ve 14 nolu soruları sadece sigarayı bırakanlar cevaplayacak)			
13	Sigarayı bırakalı ne kadar oldu?			
	(Bir yıldan daha az ise ay ve hafta veya gün cinsinden belirtiniz)			
14	Sigarayı bırakmanızdaki veya bırakmayı düşünmenizdeki önemli neden veya nedenler nelerdir? Belirtiniz.			
15	Okul binamız içinde sigara içen birisiyle sıklıkla karşılaşılıyor musunuz?			
	A) Sık	B) Zaman zaman	C) Seyrek	D) Hiç
16	Okulumuz binamız içinde nerelerde sigara içildiğini görüyorsunuz?			
17	Sigaranın sağlığa zararlı olduğu konusunda ne düşünüyorsunuz?			
	A) Kesinlikle zararlıdır	B) Muhtemelen zararlıdır	C) Bilmiyorum	D) Pek inanmıyorum
	E) Kesinlikle inanmıyorum			
18	Hamilelikte içilen sigaranın zararı konusunda ne düşünüyorsunuz?			
	A) Kesinlikle zararlıdır	B) Muhtemelen zararlıdır	C) Bilmiyorum	D) Pek inanmıyorum
	E) Kesinlikle inanmıyorum			
19	Ebelerin sigara içmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? Belirtiniz.			

Bulgular

Sigara kullanım durumu: Araştırma kapsamına alınan 131 Ebelik öğrencisinin 17'si (%13'ü) halen sigara içmektedir. Her gün sigara içenlerin oranı %7,6 iken, ara sıra sigara içenlerin oranı %5,4' tür. Sigarayı bırakmış 1 öğrenci (%0,7) bulunurken, sigara içmemiş olanların oranı %86,3 (113 öğrenci) olarak bulunmuştur. Bir tane bile sigara içmemiş olanların oranı %55,7 (73/131), 100 sigaradan daha az sayıda denemiş, fakat sonra

içmemeyi seçmiş olanların oranı % 29,8 (39/131), deneme sayısı yüzü bulmamış fakat hala denemeye devam edenlerin oranı %0,8'dir (1 öğrenci). Sigara içen öğrencilerin günlük sigara içme miktarları incelendiğinde, günde 5 veya daha az sigara içen 10 öğrenci, günde 6 ile 9 sigara içen 3 öğrenci, günde 20 ve daha fazla sigara içen 4 öğrenci bulunmaktadır. Sigarayı bırakma oranı, "bırakmış olanlar/(içenler + bırakmış olanlar)", %5,6'dır.

Sınıflara göre sigara içme durumu: Sigara içenlerin oranı, birinci sınıflarda %2,5, ikinci sınıflarda %16, üçüncü sınıflarda %16,1, dördüncü sınıflarda ise %20'dir (Tablo 2). Birinci sınıf sonrası sigara içme oranı, birinci sınıf içme oranından önemli düzeyde yüksek bulunmuştur (p=0,04).

Tablo 2. Sigara içme durumunun sınıflara göre dağılımı

Sınıflar	Halen içenler		Bırakmış olanlar		İçmemiş olanlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.Sınıf	1	2,5	0	0	39	97,5	40	100,0
2. Sınıf	4	16,0	0	0	21	84,0	25	100,0
3. Sınıf	5	16,1	0	0	26	83,9	31	100,0
4. Sınıf	7	20,0	1	2,9	27	77,1	35	100,0
Toplam	17	13,0	1	0,8	113	86,3	131	100,0

Fisher'in exact testi ile p = 0,042

Yaş göre sigara içmeyi denemiş olup olmama durumu: Araştırma anına kadar sigarayı denemiş olma oranı 17-19 yaş grubunda %10,5; 20 yaş grubunda %37; 21-23 yaş grubunda %50,7; 24-30 yaş grubunda ise %71,4' tür (Tablo 3). Yaş yükseldikçe denemiş olma oranları anlamlı düzeyde yükselmektedir (p=0,01).

Tablo 3. Sigara içmeyi denemiş olup olmama durumunun yaşa göre dağılımı

	17-19 yaş		20 yaş		21-23 yaş		24-30 yaş		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Denemiş	2	10,5	10	37,0	36	50,7	10	71,4	58	44,3
Denememiş	17	89,5	17	63,0	35	49,3	4	28,6	73	55,7
Toplam	19	100,0	27	100,0	71	100,0	14	100,0	131	100,0

χ^2 :10,7, s.d:3, p=0,013

Öğrencilerin ilk yüz sigaranın çoğunu içtikleri dönem (başlama dönemi): Başlama dönemi, 11 öğrenci için ebelik eğitimine başlamadan önceki dönem, 7 öğrenci için ise ebelik eğitimi dönemidir. İlk yüz sigaralarının çoğunu Ebelik Bölümü'ne başladıktan sonra içen 7 öğrencinin 4'ü birinci sınıfta; biri ikinci sınıfta; ikisi üçüncü sınıfta sigaraya başlamışlardır.

Halen sigara içenlerin bırakma aşamalarına göre dağılımı: Sigara içen öğrencilerden 7'si (%41,2) sigarayı bırakmayı düşünmediğini; 5'i (%29,4) sigarayı bırakmayı düşündüğünü ve 5'i (%29,4) de sigarayı bırakmaya hazır olduklarını belirtmiştir.

Öğrencilerin yaşadıkları yere göre sigara içme durumu: Ebelik Bölümü öğrencilerinden %28'i ailesinin yanında, %50'si yurtda, %22'si arkadaşları ile birlikte bir evde yaşamaktadır. Farklı ikamet yerlerine göre (aile, yurt, arkadaşla birlikte) sigara içme oranlarında anlamlı bir fark gözlenmemiştir (p>0,05).

Okul binasında sigara içen biri ile karşılaşma sıklığının dağılımı: Öğrencilerin %13'ü okulda sigara içen biri ile sıklıkla, %26'sı ara sıra ve %36'sı seyrek olarak karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Okul binasında en sık sigara içilen yerler: İlgili soruya cevap veren 125 öğrencinin %49'u öğrenci tuvaletlerinde sigara içildiğini ifade ederken, %8'i kantinde, %1'i ise okul personelinin odasında sigara içildiğini belirtmişlerdir. Okul binasının diğer alanlarında sigara içildiğini ifade eden öğrenci olmamıştır.

Öğrencilerin sigarayı bırakma veya bırakmayı düşünme nedenleri: Öğrencilerin %55,6'sı sağlığa zararlı olduğu için; %11,1'i strese yol açtığı için; %11,1'i bulantı-baş dönmesi yaşadığı için; %11,1'i tepki gördüğü için; %11,1'i bağımlı olmadığı için bıraktığını veya bırakacağını belirtmiştir.

Öğrencilerin sigaranın sağlığa zararı ile ilgili düşünceleri: Öğrencilerin %98'i sigaranın kesinlikle sağlığa zararlı olduğunu; %99'u gebeyken sigara içmenin kesinlikle zararlı olduğunu ifade etmişlerdir.

Tartışma

Çalışmamızda Ebelik Bölümü öğrencilerinin %13'ünün halen sigara içtiği saptanmıştır. Sigara içme oranı birinci sınıfta en düşük (%2,5), dördüncü sınıfta en yüksektir (%20). 2002 yılında Gaziantep'te, Tıp Fakültesi, Sağlık Yüksek Okulu ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerine yönelik yapılmış bir sigara prevalans araştırmasında sigara içme oranları; kızlarda, birinci sınıfta %8, dördüncü sınıfta %47 olarak bildirilmiştir [15]. Pıçakçefe ve ark.'da [16] Muğla Sağlık Yüksekokulu kız öğrencilerinde sigara içme sıklığını %20,8 olarak bulmuşlardır. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu kız öğrencileri için bildirilen sigara içme sıklığı %9,2'dir [17]. Ankara Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsünde 2001'de yapılan bir araştırmada kız öğrenciler için sigara kullanım prevalansı %33,3 olarak bulunmuştur [18]. 2001 yılında yapılan bir anket çalışmasında Cumhuriyet Üniversitesi kız öğrencileri için bulunan sigara kullanım oranı %33,5'tir [19]. Bu son çalışmalara ait makalede önceki yıllarda farklı üniversite, fakülte, yüksek okul veya bölümlerde yapılan çalışmalarda kız öğrenciler için bildirilen oranların %12-%40 aralığında değiştiği bildirilmektedir [19]. Yerel çalışmalarda farklı prevalans bulgularına rastlanması doğaldır. Çalışmanın yapıldığı üniversitenin bulunduğu şehir, öğrencilerin aile özellikleri ve üniversiteye giriş başarısı puanları, üniversitenin bu konudaki tutumu, araştırma metodolojisinde farklılıklar gibi birçok faktör yerel prevalans rakamlarını etkileyebilir. Bu çalışmada ebelik öğrencilerinde bulduğumuz sigara kullanım prevalansı %13, üniversite kız öğrencileri için bildirilen değerlere göre nispeten düşük olarak saptanmıştır. Suzuki ve ark.[11] Japon hemşirelik öğrencilerinde sigara kullanım oranı %23,5 olarak bulmuşlardır.

Çalışmamızda günde içilen sigara miktarına bakıldığında, 5 veya daha az sigara içenlerin sayısı on, günde 6-9 adet sigara içen üç, günde 20 ve daha fazla sigara içen dört kişi olduğu saptanmıştır. Azak'ın yaptığı çalışmada, (onyedi kişi günde 1-10 adet, onüç kişi 11-20 adet, beş kişide 21-30 adet) günde içilen sigara miktarı benzer bulunmuştur [20]. Sınıflara göre sigara içme oranı birinci sınıflarda %2,5, ikinci sınıflarda %16, üçüncü sınıflarda %16,1, dördüncü sınıflarda ise %20'dir. Birinci sınıfta gözlenen düşük sigara içme oranı (%2,5), gelecek yıllarda da sürerse, sigara kullanmayan ebeler yetiştirme hedefi için uygun bir özelliktir. Öğrencilerin sigaraya başlama zamanı, 11 öğrenci için ebelik eğitimine başlamadan önceki dönem; 7 öğrenci için ise ebelik eğitimi dönemidir. Ebelik bölümüne başladıktan sonra başlayan 7 öğrencinin 4'ünün birinci sınıfta; 1'inin ikinci sınıfta; 2'sinin üçüncü sınıfta sigaraya başladığı saptanmıştır. Sınıflara göre prevalans oranları, başlama dönemleriyle birlikte değerlendirildiğinde, mevcut sigara içme prevalansını, ebelik eğitimi öncesi dönemde sigaraya başlama ile ebelik eğitimi sırasında başlamanın birlikte belirledikleri görülmektedir. Bu 18 kişiden 17'si halen içmeyi sürdürmektedir. Bırakmış olan bir kişi vardır ve bu nedenle bırakma oranı 1/18 (%5,6)'dır. Bu çok düşük bir oran olup sigara içen öğrencileri bırakmaya teşvik edip onları bırakma çabalarında destekleyecek bir müdahaleye gereksinimi göstermektedir. Sigara içen öğrencilerin %60'ının bırakmayı düşünme veya bırakmaya hazır olma aşamalarında olmaları da bırakma müdahalesi ihtiyacını desteklemektedir. Dördüncü sınıfta sunulmakta olan ve bırakma-bıraktırmaya bilgisi ve hünerlerine de odaklanan Sigara-Sağlık Kursu, üçüncü sınıfa alınabilirse proje hedeflerine ulaşılmasını daha iyi destekleyebilir. Sigara içmeyi denemiş olma oranlarının yaşla önemli düzeyde artması (Tablo 3), beklenen bir durum olup literatürle uyumludur [8, 11, 12, 15].

Bölüm içinde sigara içen birini görme durumu, bölüm binası içinde sigara içme yasağının en çok tuvaletlerde ihlal edildiğini göstermektedir. Az sayıda öğrenci kantinde de içme yasağı ihlalini ifade etmiştir. Bölümde bu alanların dışında sigara içme yasağının uygulandığı anlaşılmıştır. Tuvaletlerde sıklıkla, kantinde nadiren olduğu anlaşılan sigara içim ihlallerinin önlenmesine önem verilmelidir.

Öğrencilerin %97,7'sinin sigaranın kesinlikle sağlığa zararlı olduğunu ve %99,2'sinin gebelikte içilen sigaranın kesinlikle zararlı olduğunu ifade etmeleri bu konuda yaygın bir farkındalığı düşündürmektedir. Bu farkındalık, sigara konusunda uygulanan müfredatla uyumlu bir sonuçtur.

Sonuç olarak Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü öğrencileri için bulduğumuz sigara içme oranı (%13), nispeten düşük bir orandır. Hem gebelerin hem de bireylerin sigara kullanımının azaltılmasında ebelerin rolleri önemli olduğu için öğrenciler arasında sigara kullanımı mümkün olduğunca en az düzeyde olmalıdır ve bu oran daha da düşürülmelidir. Saptanan % 13'lük sigara kullanım prevalansında ebelik eğitimi öncesi başlama kadar, ebelik eğitimi sırasındaki başlamada önemli bir rol oynamıştır. Sigaraya başlamış olanlar arasında bırakmış olanların oranı (%5,6) çok düşük olup bırakmayı destekleyici bir müdahale çalışmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bölüm binası içinde sıklıkla tuvaletlerde, nadiren kantinde içme yasağı ihlallerinin olması bu durumun önlenmesi için sigara konusundaki müfredatın (dersler ve kurs) geliştirilerek uygulanmasına devam edilmelidir. Bırakmaya destek hüneleri kazandırmayı da hedefleyen dördüncü sınıftaki "Sigara Sağlık Kursu"nun üçüncü sınıfa alınması düşünülmelidir.

Kaynaklar

1. Sezer RE, Açık Y, Bilgin N, Horasan E, Gökdogan F, Öztürk Z. Oğuzöncül F. Smoking among nurses and midwives working in Elazığ, 1991. Turkish J Smoking Health 1994; 1: 12-8.
2. Kutlu R. Evaluation of the frequency and factors affecting smoking among nurses. Gülhane Tıp Dergisi 2008; 50: 65-70.
3. Sezer H, Güler N, Sezer RE. Smoking among nurses in Turkey: comparison with other countries. J Health Popul Nutr 2007; 25: 107-11.
4. Erbaycu AE, Aksel N, Çakan A, Özsöz A. İzmir ilinde sağlık çalışanlarının sigara içme alışkanlıkları. Toraks Dergisi 2004; 5: 6-12.
5. Tezcan S, Yardım N. Türkiye'de çeşitli sağlık kurumlarında doktor, hemşire ve tıp öğrencilerinin sigara içme boyutu. Tüberküloz ve Toraks Dergisi 2003; 51: 390-7.
6. Hacette Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003, Ekim 2004, Ankara.
7. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu. Aile Yapısı Araştırması 2006.
8. Health Services Utilization Survey in Turkey, BIGTAS, 1993.
9. National Burden of Diseases Study, Ministry of Health, 2003.
10. World Health Survey, 2003.
11. Suzuki K, Ohida T, Yokoyama E, Kaneita Y, Takemura S. Smoking among Japanese nursing students: nationwide survey. J Adv Nurs 2005; 49: 268-75.
12. Clark E, McCann TV, Rowe K, Lazenbatt A. Cognitive dissonance and undergraduate nursing students' knowledge of, and attitudes about, smoking. J Adv Nurs 2004; 46: 586-94.
13. McCann TV, Clark E, Rowe K. Undergraduate nursing students' attitudes towards smoking health promotion. Nurs Health Sci 2005; 7: 164-74.
14. Prochaska JO, Goldstein MG. Process of smoking cessation. Implications for clinicians. Clin Chest Med 1991; 12: 727-35.
15. Parlar S, Çavdar S, Ovayolu N. Sağlıkla ilgili yüksekokullarda ve tıp fakültesinde okuyan 1. ve 4. sınıf öğrencilerinde sigara içme sıklığının ve sigara konusundaki

- tutum ve davranışlarının karşılaştırılması. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2006; 9: 29-40.
16. Pıçakçıfe M, Keskinöglu M, Bayar B, Bayar K. Muğla Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin sigara içicilik sıklığı ve içiciliğı arttıran nedenler. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni 2007; 6: 267-72.
  17. Pekşen Y, Canbaz S, Sünter AT, Tunçel EK. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğıu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinde sigara içme sıklığı ve etkileyen faktörler. Bağımlılık 2005; 6: 111-6.
  18. Aslan D, Özvarış ŞB, Esin Ç, Akın A. Smoking and alcohol consumption among a group of university students in Ankara: prevalence and determinants. Erciyes Tıp Dergisi 2006; 28: 172-182.
  19. Demirel Y, Sezer RE. Sivas bölgesi üniversite öğrencilerinde sigara kullanma sıklığı. Erciyes Tıp Dergisi 2005; 27: 1-6.
  20. Azak A. Sağlık memurluğı öğrencilerinin sigara kullanımını etkileyen faktörler. Toraks Dergisi 2006; 7: 120-4.